

NATO'nun Genişleme Hamlesi Yeni Soğuk Savaş Jeopolitiğini Hareketlendirdi- Orhan Karaoğlu

Rusya'nın Ukrayna hamlesine NATO Finlandiya ve İsveç ile cevap vermek istiyor. Rusya, Finlandiya'nın ve İsveç'in NATO üyeliğini ulusal bir tehdit olarak görüyor. NATO, Helsinki yönetiminin tavrını net bir şekilde ortaya koymasının ardından Finlandiya'ya hızlı üyelik sözü verdi. NATO Genel Sekreteri Jens Stoltenberg yaptığı açıklamada, "Üyelik süreci sorunsuz ve hızlı bir şekilde işleyecek." dedi ve Finlandiya'nın NATO'nun en yakın ve köklü demokrasine sahip; AB üyesi ve Avrupa-Atlantik güvenliği bakımından kilit faktördeki ortağı olduğunun altını çizdi. "NATO üyeliğinin hem NATO'yu hem de Finlandiya'nın güvenliğini güçlendireceği konusunda Cumhurbaşkanı Sauli Niinistö ve Başbakan Sanna Marin ile aynı görüşteyim." diyen Stoltenberg, Finlandiya'nın üyeliği aynı zamanda NATO'nun kapısının açık olduğunu ve Finlandiya'nın kendi geleceğine kendisinin karar verdiğini gösterdiğini dile getirdi. Stoltenberg bu ifadeleriyle Rusya'nın defalarca ülkeleri tehdit ederek onların NATO'ya katılımını

engellemeye çalışmasına atıfta [bulundu](#).

Kremlin'den

yapılan açıklamada Rusya'nın, Finlandiya'nın olası NATO üyeliğini tehdit olarak gördüğü belirtildi. Kremlin Sözcüsü Dmitri Peskov yaptığı açıklamada, "NATO'nun daha fazla genişlemesi kıtamızı daha istikrarlı daha güvenli hale getirmez." [dedi](#).

Rusya

Güvenlik Konseyi Başkan Yardımcısı Dmitriy Medvedev, Ukrayna'ya silah doldurmanın NATO'nun Rusya ile potansiyel sorun olasılığını artırdığını ve bunun "herkes için facia senaryosu" olacak olan nükleer savaşa dönüşebileceğini belirten bir paylaşımında bulundu. Medvedev paylaşımında, "NATO ülkeleri tarafından Ukrayna'nın silahlarla donatılması, birliklerinin Batılı araçları kullanmaları için eğitilmesi, paralı askerlerin sevk edilmesi ve İttifak ülkelerinin sınırlarımızda tatbikatlar düzenlemesi, NATO'nun yürüttüğü 'güvene dayalı savaş' yerine Rusya ile doğrudan ve açık ihtilaf yaşaması olasılığını artırıyor." diye belirtti. Medvedev, "Bu ihtilafın tam bir nükleer savaşa dönüşme riski her zaman vardır. Bu, herkes için faciaya dönüşecek bir senaryo olur." uyarısında [bulundu](#).

Finlandiya

ve İsveç'in NATO üyeliği küresel jeopolitik düzen için yeni bir kapı aralayabilir. Finlandiya, NATO'ya katılarak kendisini Rusların Ukrayna'ya düzenlediğine benzer bir saldırıdan korumak istiyor. Böylece NATO İttifakı Moskova'ya daha da yaklaşmış olacak. Putin'e göre bu sineye çekilemeyecek bir provokasyon

Putin için

bu gelişme ağır bir darbe; kendisi Ukrayna ile savaş yoluyla NATO'yu Rus sınırlarından geri püskürtmek istemişti Finlandiya'nın üyeliği ile İttifak Moskova'ya daha da yakınlaşacak. İsveç ve Finlandiya'nın yılsonuna kadar katılımı, Rusya'nın NATO ile doğrudan sınırının eskisinden iki kat daha uzun

olacağı anlamına da gelecek. Brüksel'deki NATO karargâhında herkes şu hususta hemfikir: Putin bu provokasyonu kolayca yutmayacak.

Şimdiye kadar

İsveçlilerin ve Finlerin çoğunluğu NATO'ya katılıma kesinlikle karşıydı. Durum şimdi farklı görünüyor. İsveç'in sosyal demokrat başbakanı Magdalena Andersson durumu "24 Şubat'ın öncesi ve sonrası var." diyerek açıkladı.

Moskova'nın 24 Şubat'ta Ukrayna'ya saldırısı her iki ülkede de havayı değiştirdi. Şimdi Rus saldırganından korkuluyor. Başlangıçta, güvenlik stratejisi temelde iki ilkeye dayanıyordu: Rusya ile iyi ilişkiler ve aynı zamanda ülkeyi savunmak için güçlü bir ordu.

Stockholm

ve Helsinki, 2009 yılından beri NATO ülkeleri Danimarka, Norveç ve İzlanda ile birlikte Nordic Defence Community'yi (Nordefco) kurdular. Ayrıca, Mayıs 2018'den bu yana Finlandiya, İsveç ve ABD arasında askeri alanlarda çeşitli iş birliği sağlayan ancak savunma durumunda destek sağlamayan Üçlü Niyet Beyanı mevcut.

İsveç ve

Finlandiya buna ek olarak NATO'nun en yakın iki ortak ülkesi (Geliştirilmiş Fırsat Ortakları). NATO tatbikatlarına katılıyorlar, Afganistan misyonunda olduğu gibi silahlı güçlerini tahsis ediyorlar ve silah envanterlerinin NATO silah sistemiyle uyumlu olması çeşitli sistemlerin yüksek düzeyde kesintisiz uyumlu çalışabildiği anlamına geliyor. 2014 yılından beri iki ülkenin de NATO ile ittifakın bu ülkelerde asker konuşlandırmasına izin veren konuk ülke anlaşmaları var.

İki devlet

de ancak üye olmaları halinde yardım garantisi alacak. Moskova tarafından bir saldırıya uğramaları durumunda, İttifak bunu tüm NATO devletlerine yapılmış bir saldırı olarak kabul edecek ve 5. madde uyarınca silahlı yardım sağlayacak. Finlandiya ve İsveç açısından bu koruma, Rusya'ya karşı caydırıcılığı artırıyor

ve olası bir saldırının eşiğini yükseltiyor.

Avrupa

Birliği anlaşmalarında da madde 5'e benzer bir madde var. Hatta bu dayanışma maddesi bir saldırı durumunda bütün Avrupa Birliği ülkesinin tamamını NATO anlaşmasından daha fazla yardım sağlamakla yükümlü kılıyor. Ancak Finlandiya ve

İsveç'e göre Avrupalıları korumak için Avrupa Birliği ülkeleri tek başına yeterli değil, nihayetinde sadece nükleer güç Amerika'nın koruyucu kalkanına güveniyorlar.

Katılım süreci

normalde birkaç yıl sürüyor. Ancak NATO'ya göre İsveç ve Finlandiya sadece sağlam demokrasiler değil, aynı zamanda modern silahlı kuvvetlere de sahip iki ülke. Rusya'nın 2014 yılında Kırım'ı ilhak etmesinden bu yana savunmaya çok yatırım yapıyorlar ve çok güçlü bir şekilde NATO'ya uyum sağlıyorlar.

Moskova'nın

intikam amacıyla İsveç veya Finlandiya'ya geniş çaplı saldırılar başlatmasını beklenmiyor. Bunun için gücünün yetmeyeceği birçok uzmana göre ortak bir kanaat. Bu nedenle katılma zamanlamasının iyi olduğu [söyleniyor](#). Moskova, Ukrayna savaşı nedeniyle Kuzey Askeri Bölgesi'nden birliklerinin çoğunu ve deniz piyadeleriyle birlikte altı çıkarma gemisini Ukrayna'ya kaydırdı.

Ancak

Stockholm ve Helsinki, güçlü siber saldırılar, dezenformasyon ve tahrik kampanyaları, Moskova'nın tetiklemesiyle Finlandiya sınırlarına mülteci akınları ve Rus uçakları tarafından daha fazla hava sahası ihlali gibi hibrit savaşlarla karşılaşabilir.

Rusya

Güvenlik Konseyinin şu anki başkan yardımcısı Dimitri Medvedev, İsveç ve Finlandiya'yı açıkça uyardı: "Rusya, Baltık sınırına nükleer silahlar, hipersonik silahlar ve İskender füzeleri yerleştirecek ve Finlandiya açıklarındaki kara kuvvetlerini, deniz kuvvetlerini ve hava savunmasını büyük ölçüde güçlendirecek. Belki de dünya yakında, yani bu yılın yazına kadar daha da güvensiz hale gelecek."

Üyelik

başvurusu ile nihai üyelik arasındaki muhtemelen dört ila altı aylık süreçte Moskova'nın bir roket saldırısıyla her iki ülkeyi de istikrarsızlaştırmaya çalışması ve paniği tetiklemesinden korkuluyor.

Bu

aşamada, NATO'nun yardım yükümlülüğü henüz geçerli olmayacaktır. İngiltere ve ABD, bir saldırı olması durumunda güvenlik garantileri temelinde her iki devlete de destek vermek istiyor. Ayrıca NATO, kuzeydeki asker varlığını geçici olarak artırabilir ve İsveç ve Finlandiya'da tatbikatlar düzenleyebilir.

NATO Genel

Sekreteri Stoltenberg'e göre "İki ülke de NATO'da kucak açılarak karşılanacak. Katılım, İttifakı coğrafi ve askeri olarak güçlendirecek." Jeopolitik olarak bakarsak iki ülkenin katılımı, NATO'nun şimdiye kadar nispeten zayıf olan kuzey ve kuzeydoğu kanatlarını güçlendirebilir.

Finlandiya

ve İsveç'in üyeliği NATO açısından Kuzey Avrupa'daki stratejik bir boşluğu doldurarak İskandinavya'yı ve aynı zamanda Baltık'ı daha güvenli hale getirebileceği düşünülüyor. NATO birlikleri, Baltık Devletlerine bir saldırı olması durumunda müttefiklere malzeme sağlamak üzere Rusya'nın Kaliningrad yerleşim bölgesinden 300 kilometre uzaklıktaki küçük Gotland Adası'nda konuşlandırılabilir.

Ayrıca,

Kuzey'deki devletler tek başlarına birkaç yıl içinde 150'den fazla son teknoloji F-35 uçağına sahip olabilir ve böylece NATO'nun kuzey kanadında sağlam bir caydırıcı bir güç olması hedeflendiğı anlaşıyor. Finlandiya'nın olası katılımı NATO'nun Rusya ile olan sınırını 1.343 kilometre artıracak. Bu, Putin için bir kâbus özellikle İttifakın orada çok uluslu tugaylar, muharebe tankları, deniz kuvvetleri ve hava savunması konuşlandırması muhtemel.

Finlandiya

ile İsveç'in olası katılımı Baltık cephesini tamamen örterek ve Rusya ile sınırlarının uzunluğunu arttırarak Atlantik İttifakı'nın Avrupa boyutunu daha da belirginleştirecektir. Güneyde Balkanlar'ın büyük bir kısmını dâhil ettikten sonra NATO'nun bu son genişlemesinin sonuçları olacaktır. Her şeyden önce stratejik düzeyde Avrupa topraklarındaki bloklar halindeki bölünmeyi vurgulayacak. Bir tarafta Atlantik yanlısı ülkeler, diğer tarafta ise Rusya yanlısı ülkeler. Bu tür bir çelişkinin hem ekonomik hem de siyasi açıdan çok ağır sonuçlar ortaya çıkarma riski var. Bu nedenle savaş sona erdikten sonra Rusya ile "normal" ilişkilere dönmek zaten çok zor olacağı için Avrupa'daki askeri tırmanma da devam edecektir.

Türkiye'nin

İsveç ile Finlandiya'nın NATO'ya üyelik sürecine sıcak bakmaması iki ülkenin üyelik sürecinin kolay olmayacağını gösteriyor. Türkiye'nin haklı olarak çekinceleri var. Mevcut 30 NATO üyesinin de yeni bir üyenin kabulü konusunda oybirliğiyle anlaşmaları gerektiğı düşünöldüğünde, Türkiye'nin muhalefeti önemli. Türkiye'nin bu tavrını Rusya ile arayı iyi tutmaktan ziyade ulusal çıkarları ile ilgili olduğunu göz önünde tutmak gerekiyor.

Ukrayna

savaşı neredeyse 90 gündür sürüyor ve şu anda sonu görünmüyor. Bu savaş ile beraber küresel anlamda jeopolitik mücadele uzun bir süre devam edecek görünüyor. CIA Direktörü Bill Burns'e göre, Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin Ukrayna'daki savaşa uzun bir süre devam edecek. Ayrıca Burns'e göre, Çin

yönetimi Tayvan için hangi dersleri çıkarması gerektiğini inceliyor. Ancak Burns, Çin'in Tayvan'ın kontrolünü ele geçirme kararlılığının azalmadığını [düşünüyor](#).

Özetle 1991'de başlayan dönem bitiyor ve yeni bir dönem başlıyor. Ukrayna'daki savaş Avrupa'yı da değiştirdi. NATO, AB ile kısmen farklı üyelere, farklı bir gündeme ve farklı bütçe maliyetlerine sahip bir sistem olarak yeniden ortaya çıkacağı anlaşılıyor. ABD ile Çin arasındaki küresel rekabette NATO'da Rusya sayesinde canlanmış görünüyor. Bu dönemde Türkiye'nin jeopolitik konumu ve NATO üyeliği sebebiyle daha da önemli hale geliyor. Bu bağlamda Türkiye'nin akliselimle hareket ederek ve ulusal çıkarlarının gereğini yapması gerekiyor. Bu açıdan Türk dış politikasının hikmetli bir strateji izlemesi gerekiyor

Dr. Orhan Karaoğlu

Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölümünde yüksek lisansını "1998 Adana Mutabakatından Arap Baharına Türkiye-Suriye İlişkileri" tezini yazarak tamamladı. Doktorasını yine Ankara Üniversitesinde "Şiiiliğin İran Dış Politikasına Etkileri" isimli tez çalışması ile bitirmiştir. İlgi

alanları ve çalışma konuları arasında Uluslararası siyasette jeopolitik, Türk dış politikası, Ortadoğu, etnik, dini, mezhepsel kimlikler, İran dış politikası gibi konular bulunmaktadır. “Teopower Olarak Şiilik ve İran Dış Politikası” isimli bir kitap çalışması yayımlanmıştır. Ayrıca Uluslararası İlişkiler Tahlilleri ve Uluslararası İlişkiler Tahlilleri 2 ve İran: Bir Ülkenin Akademik Anatomisi kitaplarının editörlüğünü yapmıştır. Çeşitli mecralarda makale ve analizleri yayımlanmıştır. İngilizce ve Farsça bilmektedir.

Bu Yazıya Atıf İçin: Orhan Karaoğlu , “NATO’nun Genişleme Hamlesi Yeni Soğuk Savaş Jeopolitiğini Hareketlendirdi”, *Panorama*, Çevrimiçi Yayın , 27 Mayıs 2022, <https://www.uikpanorama.com/blog/2022/05/27/nato-genisleme/>

Telif@UIKPanorama. Çevrimiçi olarak yayımlanan yazıların tüm telif hakları Panorama dergisine aittir. Aksi belirtilmediği sürece, yayımlanan yazılarda belirtilen görüşler yalnızca yazarına/yazarlarına aittir. UİK, Global Akademi, Panorama Yayın Kurulu ile editörleri ve diğer yazarları bağlamaz.